

Шалімов В.В.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ САМОВРЯДУВАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ПОДАТКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО- ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Питанням, які стосуються місцевого оподаткування та напрямів вдосконалення даної сфери, за часів незалежності України завжди приділялася підвищена увага. Зараз проблеми забезпечення ефективності місцевого оподаткування та, в першу чергу, використання їх як важеля впливу на активізацію інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання регіону за умов проголошення стратегічного курсу державної політики в напрямку гармонізації з європейськими цінностями територіального самоврядування та бюджетної децентралізації підсилюються.

Інновації та інноваційно-орієнтована модель розвитку регіону має стати ключовим елементом підвищення його конкурентоспроможності та фінансової самодостаности. Але інновації потребують великої кількості інвестиційних ресурсів різних джерел фінансування. Держава практично не здійснює прямого фінансування інноваційної діяльності підприємств, але можливим доцільним є використання непрямих методів фінансування інновацій, зокрема, податкове стимулювання інноваційної діяльності.

Саме податкові преференції можуть стати додатковими впливами, що можуть допомогти підприємствам в їх інноваційній діяльності. Зокрема, акцентується увага на необхідності запровадження системи інвестиційно-інноваційних податкових кредитів як ефективного інструменту стимулювання ділової активності [7]. Існує думка, що в першу чергу мають бути прийняті податкові преференції щодо податку на прибуток, для підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, та податку на доходи фізичних осіб, що є зайнятими в інноваційному процесі, а також можливим є використання податкових преференції стосовно ПДВ як непрямого податку [6]. Але і система місцевого оподаткування повинна не лише забезпечувати потреби місцевих бюджетів у надходженні коштів, а й враховувати необхідність стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання регіону.

Згідно із Податковим кодексом України [1] до місцевих податків відносять два податки та два збори: податок на майно, який складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Ефективність місцевого оподаткування має визначатися виходячи з принципів оподаткування. Так, Податковим кодексом України [1] визначено такі засади оподаткування в Україні: загальність оподаткування; рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку; фіскальна достатність; соціальна справедливість; економічність оподаткування; нейтральність оподаткування; стабільність; рівномірність та зручність сплати; єдиний підхід до встановлення податків та зборів. Серед цих принципів відсутній принцип

стимулювання, але беззаперечним є факт, що податки в цілому та місцеві податки та збори зокрема як фіскальні інструменти мають сприяти стимулювання та активізації економічної діяльності.

Серед основних проблем місцевого оподаткування у контексті необхідності стимулювання інноваційної діяльності варто відзначити відсутність права органів місцевого самоврядування на встановлення власних податкових преференцій на своїй території. На даний час, місцеві органи самоврядування позбавлені права впливу на елементи місцевих податків, що звужує потенціал місцевого оподаткування, особливо в сфері стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання регіону з метою посилення інноваційного та інвестиційного потенціалу регіону. Органи місцевого самоврядування об'єктивно змушені посилювати дієвість місцевих податків і зборів як інструментів регулювання за допомогою розширення кількості їх платників та збільшення об'єкту оподаткування, що досягається в основному за рахунок підвищення ефективності адміністрування вказаних податків і зборів.

Законодавче регулювання місцевого оподаткування базується на наступних принципах: податкова система України має два рівні: державний та місцевий; розмежування сфери дії державної та місцевої податкової системи здійснюється на основі конституційного закріплення та законодавчого регулювання основних принципів; принципи, за допомогою яких відбувається розмежування сфери дії державної та місцевої податкових систем, підлягають неухильному дотриманню в рамках реалізації податкової дисципліни; податкова політика, яка проводиться органами державної влади та місцевого самоврядування, є основою забезпечення єдності податкової системи [5, с. 434-435].

Фактично механізм місцевого оподаткування може бути охарактеризований такими вимогами Податкового кодексу України:

1) передбачено чіткий перелік місцевих податків і зборів, а установа млення місцевих податків та зборів, не передбачених Кодексом, забороняється;

2) до повноважень Верховної Ради України належить визначення переліку місцевих податків та зборів і їх основних елементів, установа млення яких належить до компетенції сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад,

2) передбачено, що місцеві ради обов'язково установа млюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю) й вирішують питання щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору;

3) до повноважень сільських, селищних, міських рад щодо податків та зборів, зокрема, належить встановлення ставок місцевих податків та зборів у межах ставок, визначених Податковим кодексом;

4) не дозволяється сільським, селищним, міським радам та радам об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, встановлювати індивідуальні пільгові ставки місцевих податків та зборів для окремих юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців і фізичних осіб або звільняти їх від сплати таких податків та зборів.

Основні принципи формування фінансових ресурсів місцевих та регіональних органів самоврядування визначені у Європейській хартії місцевого самоврядування [2] та рекомендаціях Ради Європи [4]. У пункті 3 статті 9 хартії зазначено, що хоча б частина фінансових засобів органів місцевого самоврядування має надходити за рахунок місцевих податків чи зборів, ставки яких ці органи визначають у межах закону,

а органи місцевого самоврядування мають право в межах закону самостійно визначати ставки місцевих податків і зборів [2]. Рекомендації Ради Європи, серед іншого, передбачають: наділення органів місцевого самоврядування правом встановлювати розміри ставок в певних, але суттєвих межах, достатніх для забезпечення фінансування місцевих програм; визначення пільг та звільнень щодо місцевих податків та зборів виключно рішеннями представницьких органів місцевого самоврядування, а не законом [4]. Закон України «Про місцеве самоврядування» [3] в складі повноважень сільських, селищних та міських рад передбачає загальні положення: встановлення місцевих податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України, прийняття рішень щодо надання згідно чинного законодавства пільг по місцевих податках і зборах, а також земельного податку. Отже, ці повноваження є обмеженими.

Відсутність у органів місцевого самоврядування можливості впливати на визначення пільг та ставок місцевих податків і зборів з метою активізації інноваційної діяльності не сприяє підвищенню конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіонів. Україна повинна здійснювати податкове стимулювання інноваційної діяльності на державному та регіональному рівнях. Для цього необхідно вирішити питання, по-перше, розширення повноважень місцевих органів самоврядування, місцевих органів влади та територіальних громад щодо встановлення елементів місцевих податків і зборів, по-друге, розробки механізму інвестиційно-інноваційних податкових кредитів та інших видів податкових пільг, які б сприяли активізації інноваційної діяльності.

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VII (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036
3. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
4. Recommendation Rec (2005) 1of the Committee of Ministers to member states on the financial resources of local and regional authorities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=812131>
5. Податкове право України: Кредитно-модульний курс: Навч.посібник [для студ. вищ. навч. закл.] /за ред. Л.К.Воронової, М.П.Кучерявенко. – К.: Правова єдність, 2009. – 485 с.
6. Желізняк Р.Й. Податки, що впливають на інноваційну діяльність підприємств [Електронний ресурс] / Р.Й. Желізняк – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>
7. Мельник М. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні / М. Мельник // Економіст. – 2011. - №5. – С. 28-32.

